

Мирољуб Јевтић

Факултет политичких наука, Универзитет у Београду

УТИЦАЈ ИСЛАМА НА ПОЛИТИКУ ТУРСКЕ НА ПРОСТОРИМА БИВШЕ СФРЈ*

Сажетак

Утицај Турске на политику земаља бивше Југославије је трајна чињеница од момента распад СФРЈ. У анализама турске политике, које не мањају, преовладава став да је та политика секуларна и изазвана националним и националистичким интересима Турске. Како је улога Турске тако представљена и у историјским уџбеницима, логично би било да она данас наилази на подједнак отпор и у Београду и Сарајеву или Приштини. Јер све ове земље још увек уче да их је Турска у прошлости противно њиховој вољи освојила и укључила у своју државу. Али није тако. Ни муслимани из Босне нити муслимански Албанци из Призрена не виде Турску као окупатора. Напротив они је доживљавају као пријатеља и брата и позивају да се опет врати на ове просторе. Разлог због кога то чине јесте ислам.

Кључне речи: Турска, ислам, неоосманизам, утицај, политикологија религије

Од 2010. године¹⁾ развила се веома интересантна дискусија о утицају Турске на политичка збивања на просторима бивше СФРЈ али и читавог нетурског дела Балкана. Радило се о публикацијама Дарка Танасковића и Зорана Милошевића Од самог почетка јавност је скоро потпуно занемарила монографију Зорана Милошеви-

* Овај рад је рађен је у оквиру пројекта 179008. Пројекат подржава Министарство просвете, науке и технолошког развоја Републике Србије.

1) Тада су се појавиле књиге др Дарка Танасковића, *Неоосманизам: доктрина и спољнополитичка пракса*, Службени гласник, Београд и Службени гласник Републике Српске и др Зорана Милошевића, *Турска и неоосманизам*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево

ћа коју данас скоро нико не помиње²⁾. Милошевићева књига је скоро потпуно отишла у заборав, Сам податак да је само два приказа о њој објављено довољно говори. Ми не можемо да претендујемо да је то све што је о овој књизи речено, али ако се у каталогу Народне и Универзитетске библиотеке у Бања Луци упише као кључна реч “неоосманизам” то се као једина три поготка појављују ове две монографије и један од приказа о коме говоримо. Осим овог појавио се још један приказ Милошевићеве књиге у Србији и то је све³⁾. Иста је ситуација у каталогу Народне библиотеке Србије. Мада се види да је та књига имала два издања. Као да неко намерно жели да избегне да говори да она уопште и постоји⁴⁾

Дискусија која се поводом наглашене улоге Турске, као смо рекли, веома развила утицала је да се о овој појави говори доста широко. И то је заиста веома корисна последица појаве ових двеју књига. Са друге стране јасно је да је, са обзиром на позитиван пријем и широко присуство Танасковићеве књиге јер за Милошевићеву скоро нико не зна, све то последица појаве књиге др Дарка Танасковића. Значи позитивна је чињеница да се око утицаја Турске развила веома широка расправа.

Међутим као свака појава, тако и ова, ова поред добрих има и своје мање добре стране. О добрима смо већ говорили а мање добра има две димензије. Прва се односи на актуелност теме. Мало је чудно да су скори сви, говор о неоосманизму доживели као неко велико откриће и као упозорење да се нешто мора предузети да би се на изазов неоосманизма одговорило. Просто је невероватно како се овако уверење могло стећи с обзиром на чињеницу да су појам и политика неоосманизма отприлике 36 година старији од поменутих књига⁵⁾. И више су него ноторна чињеница. Тако да данашњи говор о неоосманизму звучи како кад би неко рекао “Гледајте како сунце греје” и очекивао да то изазове неке велике расправе. А код

2) Једино смо нашли податак да је ту књигу приказао Слободан Наградић. Већ сам наслов приказ указује на рецепцију коју је Милошевићева књига у неким круговима доживела. Тај наслов гласи: Симплификовано о савременој Турској. Зоран Милошевић, Турска и неоосманизам, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево 2010, стр. 176 / Слободан Наградић, *Гласник удружења архивских радника Републике Српске, Бања Лука*, 2013

3) Момчило Суботић, Турска и неоосманизам : Зоран Милошевић, Турска и османизам, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2010. , *Политичка ревија*, бр. 2/2011.

4) <http://www.vbs.rs/scripts/cobiss?id=0856179188395404> уписати појам неоосманизам

5) Више о томе у Kemal H. Karpat, *Studies on Ottoman social and political history: selected articles and essays*, стр.524, Лејден, Бостон, Брил 2002.

нас десило управо то. Расправе о неоосманizmu као о појави која би мога да се деси не јењавају од појаве књиге Дарка Танасковића.

Дакле политика која је именована неоосманском родила се отприлике са инвазијом Кипра од стране Турске и од тада фигурира као једна од компоненти наступа Анкаре према Балкану и према земљама Блиског истока. Дакле ако је требало упозоравати да ће нас таласи неоосманизма заплуснути требало је то чинити од 1974. Да се то тада радило историја би могла бити друкчија. Свој врхунац у вербалном смислу неоосманizam је добио изјавом једног посланика СДА у парламенту БИХ пред верски рат 1992. године када је изјавио “Плови патка плови гуска - ова земља биће Турска” . Дакле тада су босански муслимани отворено рекли шта хоће и ни за кога неоосманizam није више био никаква новост. У конкретном политичком смислу то се показало турским признањем независности БИХ. Турска је међу првима признала БИХ 6.2.1992.⁶⁾ То је био један о тежих удараца неоосманизма који је Србија претрпела. Слободан Милошевић јаки човек Србије је непосредно пре признања посетио Турску и замолио турску администрацију да не признаје независност БИХ. За време и одмах после посете београдска штампа нпр “Политика” је помпезно најављивала изјаве турских званичника, о томе како је Србија срце Балкана. Све то је требало да покаже српској јавности како је Милошевић моћан политичар који је снагом свога ауторитета убедио Турску да не признаје БИХ. Али десило се, да се Милошевић није ни одморио од пута а из Анкаре је стигло признање независности Босне. Тако је Турска фигуративно речено речено заболела нож у балканско срце⁷⁾.

Дакле указивање да ће неоосманizam за нас бити проблем, имало је је смисла до увођења вишестраначја у БИХ и јавно прокламоване политике СДА и Алије Изетбеговића. А у међународном смислу до признања БИХ од стране Анкаре. После тога све је постало јава. Никаква упозоравајућа књига о неоосманizmu није

6) http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/datumi_priznanja_i_uspostave_diplomatskih_odnosa/?id=6 (Доступно 29.6.2014.)

7) Непосредно после турског признања на Првом програму РТС, у најгледанијем термину после ДНЕВНИКА У 19.30. била је емисија уживо у којој је аутор ових редова учествовао са једним од најистакнутијих Милошевићевих дипломата Владиславом Јовановићем. На наше питање у програму који је гледала цела земља “Са ким су се посаветовали о пут у Турску и на основу чега су се надали да ће Турска изабрати Србију уместо Алије Изетбеговића”, Јовановић нам је одговорио да су отишли у Турску очекујући да ће нам она вратити услугу коју смо јој учинили после Првог светског рата, када је краљевина СХС одбила позив Грчке да јој се придружи у рату са Турском и да се Турска тако једном за свагда докусури. Турска нам је то вратила тако што је потапшала Милошевића по леђима и одмах после тога изабрала босанске муслимане, а заборавила немерљиву српску услугу

била потребна јер он је деловао топовима по српским главама и покољима Срба по градовима и селима БИХ. Нормално, истине ради, треба рећи да су и Срби одговарали на то. Али је тачно да је свака упозоравајућа прича о неоосманизму изгубила сваки смисао.

Дарко Танасковић није упозоравао на неоосманизма када је требало, а имао је за то 16 године од 1974 до 1990. Тада су одржани први вишестраначки избори у БиХ и неоосманска политика дошла до сасвим отвореног изражаја и тријумфа⁸⁾. Посебно је важно да је, када је политика СДА која је тежила јединству са Турском и потирању свих резултата борбе Срба за независну државу постала државна, др Танасковић писао да проблем неоосманизма не постоји. Нормално он тада није много употребљавао тај појам, али је непрекидно говорио и писао о политици босанско-херцеговачких муслимана и муслиманских Албанаца, који су грађевински материјал од кога се на нашим просторима неоосманизам једино може да гради. Треба знати да његово писање, да опасности неоосманизма нема, није било изузетак него дуга пракса.

Говорећи нпр. о Албанцима и могућности да њихова идеологија буде повезана с исламом, а то је једина веза Албанаца и неоосманизма Танасковић је у ауторском тексту написао "Дају ли нам чињенице, ако их свестрано и објективно одмеримо, право да југословенство наших муслимана прогласимо за неку врсту кетмана, из којег они сада, проценивши да је куцнуо час, излазе отворено и ступају у борбу на Алаховом путу и то опет на Косову? Потписник ових редова убеђен је да не и такво своје убеђење је сваком погодном приликом истицао..."⁹⁾. Како видимо ради се ауторском тексту и јасно изнетом ставу. Из њега произилази да ислам не може имати никакве везе са албанским бунтом против државе Србије. Самим тим не може бити основа за албанско укључивање у неоосманска гобања.

Да се види колико је то трајан приступ исламском проблему у то време наводимо веома значајан интервју који је др Танасковић дао после годину дана. Овога пута радило се о Босни. То је октобар 1991. година, дакле непосредно пред избијање рата у БИХ, време у којем је политика СДА кондензована у поменутој формули "Плови патка плови гуска оба земља биће Турска". У то време Танасковић даје интервју у коме овако описује политику вође СДА "Из Изетбеговићевог понашања и ставова политике за коју се залаже не би

8) <https://www.parlament.ba/istorija/Default.aspx?id=27926&langTag=bs-BA&pril=b> (Доступно 26.6.2014.)

9) Дарко Танасковић, Наша тема ислам и Косово- Радикали против Југославије, НИИ. 8. 4. 1990, стр. 10-14

требало праволинијски закључивати да је он против Југославије. Он, је заправо извесно за Југославију¹⁰⁾. Значи мада је чуо и причу и гуски и Турској, која се преносила од уста до уста, Танасковић вели да је Алија Изтебеговић југословенски опредељен.

Оно што нам се чини јако карактеристично јесте да се данашња прича о неоосманизму Дарка Танасковића узима као упозорење да нам ова појава и њени носиоци прете. Међутим Танасковић је 90- тих година говорећи и евентуалној претњи истакао управо супротан став, да не само да неоосманизам односно муслимани, не прете никоме у Босни него да се они угрожени. А како су им у том тренутку Хрвати били савезници то се закључује да Срби прете муслиманима, који су од српског национализма угрожени. То је иста слика која се о Босни ширила од стране београдских ‘грађанских’ кругова и центара светске политике. Зато је Србија из ратова 90- тих изашла овако осакаћена. Јер је представљена као агресор. Ево шта Танасковић на питање, како поред сукоба у Хрватској, у БИХ још увек нема рата, одговара” И поред свих настрадаја на интегритет Муслимана и њихов однос према свету, као позитивна константа траје жеља да се живи мирно и чињеница да већина не види свој интерес у било каквом драстичном сукобљавању са комшијама¹¹⁾. Да се види да то нису случајно изнети ставови који одударају од трајних показује следећи податак. Кумановским споразумом је Србији отет КиМ, што ствара претпоставке за несметано деловање Турске и остваривање њене неоосманске политике, а што се дешава и сви то виде. Поводом тога у једном интервјуу питају Танасковића да ли је то губитак Космета а он каже "Мислим да не... много тога зависи од спремности да се прихвати одређена нужна мера релативизирања класичне концепције државног и националног суверенитета...». ¹²⁾

Посебно важно за учење и политику неоосманизма јесте његова веза са исламом, а то је друга мана везана за представљање ове појаве. Неоосманизам је само остваривање политике османизма у складу са савременим тренутком. А османизам је политика османске државе. Данас се османска држава генерално представља као Турска и политика те државе се доживљава као остваривање турске националне политике на нашим просторима и свугде друге. Отуда је Косовски бој сукоб Срба и Турака. Први Српски

10) Далеко је цамахирија –интервју са др Дарком Танасковићем, НИИ, 25. 10. 1991. стр. 18, Београд

11) Исто

12) *Глас Јавности* 8. 7. 2001. стр. 7

устанак је устанак Срба против најсуровијег тлачења којем су их излагали Турци итд. Тако да се то доживљава као сукоб два секуларна национализма. А уопште није тако. Османски султанат је не, преваходно, него искључиво идеолошка исламска држава. Турска етничка нација у њој не постоји као релевантна чињеница ни данас, а камоли у време султана. Дакле османизам једнако ислам у османској варијанти. А неоосманизам је остваривање те политике у савременом тренутку. А то се из анализе коју даје Танасковић само наслућује. Дакле не негира се веза неоосманизма са исламом. Али се истицањем неоосманизма ислам некако потискује и не види као основа те приче.

Управо супротно. Истицањем неоосманизма, без досадног понављања, баш тако досадног понављања, да се ради о исламу, стиче се утисак да сада формално секуларна Турска шири свој секуларни национализам на просторе Балкана. Колико је то погрешно види се из чињенице да сама Турска признаје да не постоји турска етничка нација. То пише у уставу Турске. Члан 66 устава Турске јасно дефинише ко је Турчин "Свако ко је повезан са турском државом путем држављанства јесте Турчин"¹³⁾. Дакле Турчин је и етнички Србин који прихвати и добије турско држављанство. Све до скоро та маса коју ми називамо Турцима, себе је видела искључиво као муслимане. Текин Алп (1883-1961.) Јеврејин који је због ислама постао Турчин говорећи о Турцима вели "До пре три године османски Туци сматрали су сами себе просто као муслимане и никад нису сматрали своју нацију као нацију са посебним постојањем. Анадолски сељаци су сматрали реч Турчин као синоним са Кизилбаши, то јест као појам који означава не нацију, већ човека који носи црвени фес тј. црвеноглави"¹⁴⁾. То је основно осећање које је карактерисало Османлије све до распада те државе 1918. године. А како видимо ни данас Турци немају везе са етничком нацијом. Дакле неоосманизам има за циљ да поново, све оно што је у међувремену створено под појмом турске неетничке нације, утопи у неетничку у ненационалну масу муслимана. Чак и када се то не истиче као јасан циљ, резултат је управо то. Будућност би требало да буде нестанак турског језика и лингвистичка арабизација становника данашње Турске, али свих оних региона који су некада припадали османској држави, под условом да се она врати на те просторе. Османски султани су од 1516. године легитимно

13) Constitution of the Republic of Turkey, стр. 29 http://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf (Доступно 29.6.2014.)

14) Tekin Alp, *The Turkish and Pan/Turkish ideal*, Liberty press, стр. 7, недатирано

носили титулу халифа, поглавара читавог сунитског света¹⁵). Како шеријатска теорија подразумева да халиф треба да, у најмању руку, буде Арапин ако већ није из Мухамедовог племена Курејш, то су османски султани о себи раширили причу да су и они пореклом Арапи из племена Вади- л. Сафа¹⁶ .

Дакле суштина неоосманизма је исламска. А неоосманизам је само карика у ширењу политичког ислама. Истицањем неоосманизма без потенцирања да је у питању ислам, индиректно се прикрива одакле долази проблем који је суштина неоосманизма. Како људи на нашим просторима, фигуративно речено, у генима носе опрезност у односу на панисламизам који је суштини неоосманизма, то се потенцирањем неоосманизма задовољава потреба за том опрезношћу. А онда се главни носиоци ислама-Арапи занемарују као носиоци ислама, ако их представљамо као Арапе, без потенцирања да се ради муслиманима. Тако да ником не пада напамет да размишља о Арапима ко носиоцима враћања исламског политичког поретка на ове просторе, јер је све то у себе упио неоосманизам. А Арапи могу лакше да остваре идеју исламизације ових простора. Јер се на њих, као муслимане , сада не обраћа пажња.

Као карактеристичан пример се могу узети везе са УАЕ (Уједињеним арапским емиратима)са којима се развија снажна економска сарадња. Што је добро. Али није добро заборавити да главни финансијери најрадикалнијих исламских организација каква је новорођена Исламска држава Сирије и Ирака која прокламује повратак у Беч преко освојеног Београда¹⁷), јесу управо људи из УАЕ, Катара и Саудијске Арабије¹⁸). И да су они главни финансијери уништавања Републике Српске, отцепљења Рашке области и утврђивања независности Космета. Управо то се дешава потенцирањем неоосманизма, без истицања да је он само карика у ланцу наступања радикално политизованог ислама. Радикално политизованог ислама који би на крају требало да прогута и сам неоосманизам на задовољство и срећу Неоосманлија. Јер је то суштина ислама на који се они позивају. Исти човек кога нам представљају као вели-

15) Иванов Н. А, *Османское завоевание арабских стран*, Москва 1984., стр. 30. Али та титула је званично донета у Цариград тек 1517, после повратка са похода Селима сада халифе; О томе Филип Хити, *Историја Арана*, Веселин Маслеша, Сарајево. 1983. стр 179.

16) Иванов, исто, стр. 24

17) <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isis-declares-new-islamic-caliphate-201462917326669749.html> (Доступно 29.6.2014.)

18) <http://www.mirror.co.uk/news/world-news/isis-declaration-islamic-caliphate-mothers-3790570> (Доступно 29.6.2014.)

ког донатора Србије шеик Мухамед бин Зајед ал Нахјани је примио председницу самозване државе Косово Атифету Јахјагу. Она му се захвалила за помоћ у борби за отцепљење Космета од Србије¹⁹⁾

Тако смо дошли до централне тачке турске политике на Балкану а то је ислам. Дакле основни разлог за турско уплитање у савремене балканске односе јесте ислам. Нормално има у целој тој причи свега онога што је везано за мотиве било које земље за одржавање политичких и економских односа са суседима . Али оно што је специфично за овакву политику Турске на балканским просторима јесте ислам. Турска је , како смо рекли од Кемала Ататурка покушавала да се профилира као модерна секуларна држава.. Али тај турски секуларизам никада није могао да занемари османску прошлост. А она је неодојива од ислама. Није могао из простог разлога, што овакве Турске каква је данас не би било без ислама односно османске прошлости. Уствари уопште је незамисливо постојање било какве друге Турске на просторима на којима се сада налази. Дакле основни разлог зашто се Турска оволико интересује за Балкан јесте чињеница да је она муслиманска земља, да има владу која се инспирише блажом варијантом исламске идеологије, него што је нпр. идеологија Муслиманске браће, Али блажом идеологијом за сада! Јер шта ће бити сутра показаће време. Али много ствари су већ сада видљиве. Египтска влада председника Сисија је свргла с власти легитимно изабраног председника Мухамеда Мурсија, представника Муслиманске браће. Мурсија је Сиси свргао под оптужбом да су Муслиманска браћа терористичка организација. И након тога је у Египту забрањено јавно деловање овог покрета²⁰⁾.

Однос према Муслиманској браћи показује какав је став садашње турске владе, према таквој врсти ислама, коју високо рангирали муслимани, какав је маршал Сиси, сматрају терористичким. А садашња турска влада премијера Реџепа Таипа Ердогана, дакле и владајућа АКП партија подржавају свргнутог египатског председника и представника Муслиманске браће Мохамеда Мурсија.²¹⁾ Нормално Ердоган своју подршку Мурсију оправдава одбраном легитимитета, јер је Мурси власт добио на изборима. Али је јасно да се иза тога крије идеолошка симпатија. Симпатија која је легитимна али нам показује какву политику води Турска. Турска

19) <http://www.president-ksgov.net/?page=3,6,2717> (Доступно 29.6.2014.)

20) <http://www.foxnews.com/world/2013/12/25/egypt-declares-muslim-brotherhood-terrorist-group> (Доступно 29.6.2014.)

21) <http://www.todayzaman.com/news-320830-my-president-is-morsi-says-turkish-pm-erdogan.html> (Доступно 29.6.2014.)

се дакле враћа на политику Муслиманске браће. А она се може свести на речи оснивача тога покрета Хасана ал Бане, који је изговорио "Свака земља где је речено нема Бога осим Алаха, део је наше отаџбине. Она је света и за њу се мора водити свети рат"²²⁾. Мислимо да свако, ко мало прати ситуацију после овог става схвата где леже корени изјаве Ердогана "Косово је Турска и Турска је Косово"²³⁾. Шта може да утиче на такву изјаву, осим ислама? Какве везе имају Албанци, народ индоевропског порекла са Туркофонима који лингвистички припадају урало-алтајској групи језика, која припада монголоидним народима Азије? Ништа осим ислама не повезује Албанце и босанске муслимане са Турцима.

И ту се крије још једна важна тачка нашег рада. До сада се у принципу говорило о Турској и њеним покушајима да се врати на ове просторе и при томе су Турци због такве политике оптужују. Занемаривана је чињеница да се Турци тако понашају, не само због своје прошлости и ислама коме се све више враћају, него и због позива који им долазе од балканских муслимана. Што је посебно важно, види се, да се у турској политици према овим просторима налази тежња да се помогне муслиманима који Турску зову. И да се за панисламски и османски сан подједнако боре и Турци и балкански муслимани. Чак се и чини да балкански муслимани више него Турци испољавају идеју обнове политичког јединства са Цариградом. Односно да је тежња балканских муслимана да се Турци нађу поново у Сарајеву или Призрену више последица жеље локалних муслимана, него што је то, тренутна, жеља Турске. Задатак овог рада ће бити да осветли и ту страну проблема.

Мислимо да би зато било посебно значајно истаћи неколико факата. Ти факти ће објаснити да се Турска понаша сасвим природно. Зато што она добија абере са Балканског полуострва Њена је политика дакле одговор на позиве из Сарајева, Приштине, Новог Пазара, Подгорице, Тетова и Тиране Немогуће нам је зато да замислимо, да би се неко други, друкчије односио према тим позивима. Можемо да закључимо да Анкара води овакву политику јер је охрабрују поједине власти на простору Балкана .

Чини нам се да је упутно кренути од поруке Давутоглуа, турског министра иностраних послова. Давутоглу је стално у медијима Србије, Бих, Албаније и Македоније Једном је у Сарајеву, говорећи о турској спољној политици рекао следећу ствар: „Имамо

22) Bizir Bawad D, Introduction a l'etude des mouvements islamistes sounnites au Liban, теза на Ecole pratique des hautes etudes en sciences sociales, Париз, 1984. стр. 115

23) <http://www.kurir-info.rs/osmanlija-erdogan-rekao-da-je-kosovo-njegova-druga-zemlja-clanak-1050847> (Доступно 29.6.2014.)

више Босанаца који живе у Турској него у Босни! Више Албанаца који живе у Турској, него у Албанији! Више Чечена који живе у Турској него у Чеченији! Више Абхаза у Турској него у Абхазији... За све ове различите нације на Балкану, Средњем истоку и Кавказу, Турска је сигурно уточиште, њихова домовина... Ми смо сигурни да је Сарајево наше! ...Ми желимо да будете сигурни овдје као власници Сарајева и БиХ... Оно што се дешава у БиХ је наша одговорност. За нас је територијални интегритет БиХ једнако важан као и територијални интегритет Турске. За Турску је сигурност Сарајева једнако важна као сигурност и просперитет Истанбула."²⁴⁾ Он је то изрекао у Сарајеву и сви су га слушали и аплаудирали му са одобравањем., Дакле нико од присутних Сарајлија није имао ниште против Давутоглуове изјаве да је Сарајево "наше" дакле турско. Овога пута турско у смислу припадности страном држави. И тој су изјави сви аплаудирали. Некад се говорило како је то политика муслиманских верских странака из БиХ, каква је СДА и друге, при томе се сматрало да секуларизовани босански муслимани тако не мисле. Сада се и то променило. Данас социјалистичка и секуларана СДП говори исто. Извештај о томе даје турска агенција Анадолија која је објавила интервју са Златком Лагумџијом. Наслов интервјуа говори све "Лагумџија: Турска је и наш дом"²⁵⁾ Оваквим ставом председника једне формално секуларне партије који исламску политику Анкаре прихвата, показује се да Турска заиста има основа да се меша у унутрашње ствари БИХ, јер је на то позива један конститутивни народ те заједнице. Кад кажемо народ онда мислимо практично на све муслимане из Босне. Јер ако је и СДП на истим позицијама на којима је и СДА, онда разлике у политици према Турској међу босанским муслиманима нема.

Ако подсетимо на изјаву да је "Косово Турска а Турска Косово", изречену у Призрену у присуству највиших званичника самопроглашене државе Косово исто као и огромне масе Албанаца који су френетично аплаудирали у знак одобравања, јасно је колико се Албанци слажу са њима. Према томе, што се Давутоглу и Ердоган не би понашали тако како се понашају? Њих позивају сами балкански муслимани.

Како се балкански муслимани полако шире и у оне балканске просторе у којима су тренутно мањина, са намером да постану већина, јасно је да се са њиховим ширењем враћа и Турска. Већ се на ободима Београда, али на Старом Сајмишту у центру града

24) Милорад Вучелић, Пијанство на капији Кавказа *Печат*, 29. 10. 2010. <http://www.pecatmagazin.com/2009/10/1-38> (Доступно 30.7.2014)

25) <http://www.trt.net.tr/bosanski/news/detail/bosna-i-hercegovina/101/lagumdzija-turska-je-i-nas-dom/24298> (Доступно 30.7.2014)

насељеним Циганима који су дошли са Космета виђају забрађене жене и вахабити . Сви они јавно показују да то тло доживљавају као своје. Тако се може десити да и Ниш и Београд постану Турска. Нормално и Софија и Скопље. То су очекивани демографски процеси, на које нико, у поменутих деловима Балкана, где су немуслимански још увек већина, и не покушава да да одговоре. Када кажемо нико онда мислимо на оне који имају формалне одговорности. А не мислимо на појединачне иступе појединаца који никога не обавезују.

Важна чињеница у прилог проосманског односно протурског расположења босанских муслиманских маса јесте изјава једног од најистакнутијих посленика на стварању модерног муслиманског политичког пројекта међу муслиманима Босне Адил Зулфикарпашића. Она посебно показује колико Турци нису незвани гости, већ напротив неко, ко према мишљењу босанских муслимана није никада ни требало да оде са ових простора. То је истовремено доказ да су највећи противници Босне као независне државе босански муслимани који је наводно бране и и боре се за њу. Говорећи на једној манифестацији у Новом Пазару он је муслиманима из тога града рекао: „Познато је да је на овим просторима до Балканских ратова била Турска држава... То је била наша држава. Држава која је испуњавала наше интересе... Дакле ми смо своју еманципацију, свој просперитет, своју будућност везивали за ту турску државу и настојали да је ојачамо... Када се Турска империја повукла... Срби су у дубини душе остали наши противници, рушитељи наше земље...”²⁶⁾

Овакви ставови најбоље сублимирају размишљање муслимана било у БиХ, било у Рашкој области, било на КиМ. Из речи Адил Зулфикарпашића види се да муслимани односно Срби који су прихватили ислам, преко вере прихватају окупаторску и непријатељску државу за своју. Логична последица јесте да су новопечени муслимани своје дојучерашње једновернике и блиске рођаке који су остали у православљу или римокатолицизму доживљавали као непријатеље и тако су се према њима и понашали.

Узмимо само пример Стјепана Херцеговића, сина господара Херцеговине херцега Стјепана по коме је добио име. Он 1474. прелази на ислам и добија име Ахмет. Постаје османски паша и главни и смртни непријатељ свога рођеног брата и свога народа које уништава у име ислама²⁷⁾

26) *Став*, Нови Сад, 21.2.1992, стр. 21.

27) Владимир Ћоровић, *Историја Босне, Глас Српски*, Бања Лука и Арс либри, Београд, 1999. стр. 598.

Дакле Зулфикарпашић је само сублимирао оно што је била историјска истина. Да ли је онда чудно што је маса која га је слушала аплаузима прихватила те ставове као своје? Да ли је онда чудно, све ово што се види сада широм Рашке области и Босне. Где маса муслиманске омладине на стадионима носи турске заставе и кличе Турској. И што је посебно важно што прете да ће и цела Србија једног дана поново постати Турска. Као што се ту скоро десило на утакмици у Крушевцу²⁸⁾. Питамо и себе и евентуалног читаоца ових редова ”какву сврху има књига о неоосманизму 18 година после изјаве Зулфикарпашића”?

Ти ставови изнети на трибинама и на стадионима током утакмица су официјелно изречени речима посланика СДА у првом после комунистичком вишестраначком парламенту БиХ. Он је, како смо већ рекли, изговорио :“Плови патка, плови гуска, ова земља биће турска.“ Та изјава је била увод у верски рат који је у БиХ избио 1992 . године.

Видимо каква осећања владају код наших муслимана према садашњој Турској. Било би, зато, непоштено рећи да се Турска без икаквог повода меша у наше унутрашње односе. Управо супротно. Турска се меша јер је на то позивају муслимани. А њима легитимитет даје и читава међународна заједница, која је Босну скројила по вољи муслимана, онолико колико је те 1995. било могуће. Дакле мислимо на Дејтонски мировни споразум, чија је садашња БиХ производ. Нормално нису муслимани волели овакву Босну. Они су хтели унитарну. Али због отпора Срба и Хрвата и због заустављања крвопролића настала је оваква држава. А без Дејтона муслимани би били војнички поражени и не би имали ништа. Овако су добили велики део Босне са кога теже да потпуно униште Републику Српску и хрватски ентитет у оквиру федерације БиХ

Оно што се може потврдити јесте велика љубав муслимана БиХ и Рашке области према Турској. То су чињенице које би сваки објективни истраживач могао да потврди. Турска је на политику какву води наведена пре свега жељама муслимана, чији је циљ да се једног дана уједине са осталим исламским светом и да Босна као независна држава нестане.

За неуважавање ових факата одговорни су најпре српски истраживачи. Разлог томе је да се скоро нико не бави феноменом религије као извора политике. Истовремено то није само став српских истраживача. То је заблуда политиколога уопште.

---

28) <http://037ks.com/2014/04/direktor-lige-o-incidentu-u-krusevcu-sigurno-necemo-tolerisati-nasilje> (доступно 1.8.2014.)

У политичким наукама важи још увек став да се религија и политика не требају мешати, па кад се већ не треба да мешају онда их не треба ни проучавати. Истине ради овај став треба релативизовати. Јер већ крећу и озбиљна истраживања утицаја религије на политику. Али она су у огромном заостатку. И то констатује Стивен Кетл са чувеног универзитета Ворик и потврђује оно што је аутор овог текста рекао. Кетл у једном свом чланку вели “Јевтић, на пример сматра да је однос религије и политике тек од скоро избио као нова наука у оквиру политичких наука”²⁹⁾. Ако професор са више него угледног британског универзитета Ворик, у часопису који се налази на толико жељеној ИСИ листи, а који штампају Америчка асоцијација за политичке науке (АПСА), најстарије и најмоћније светско удружење за политикологију и кембрицка универзитетска штампа, нема кога другог да цитира него професора из слабе Србије, онда је јасно колико је политичка наука занемарила овај феномен.

Дакле ни српски се научници нису бавили овом појавом, а они који су се бавили, су то радили на погрешан или противуречан начин, који не дозвољава да се види суштина проблема. Ту је најкарактеристичнији поменути Дарко Танасковић. Што је посебно важно то је доминантан став у светској политици и данас. Став да се религија и политика не смеју мешати. А политика рађа политичку науку. Ако је политика погрешна онда то оставља одраз и на науку

Као карактеристичан пример наводимо демонстрације које су се у Паризу одиграле у јулу 2014. Те демонстрације организовали су француски муслимани незадовољни великим бројем цивилних жртава које су пале због израелске војне операције у Гази у Палестини. Дакле муслимани су на париским улицама протествовали због, како они мисле, пројеврејске политике односно произраелске политике Париза, коју су доживели као дубоку антимуслиманску. Демонстрације биле неспорно верски мотивисане. У име религије дошло је до нереди и разбијања делова Париза. Дакле политика и религија су се неизбежно помешале. Наука и јавност би морале да то само потврде. Јер се то десило. Дакле да констатују да се то не може избећи. Уместо тога један од два најутицајнија француска дневника “Фигаро” на другој страници крупним словима, као изузетно важно пише “Провокатори и разбијачи који мешају религију и политику прете националној слози заснованој на принципу

---

29) Steven Kettell, Has political science ignored religion?, PS: *Political Science & Politics* 1/2012, стр. 3 *Cambridge Journals Online [PDF] from warwick.ac.uk Has political science ignored religion?*

лаицитета”³⁰⁾ Ова реакција била би равна реакцији лекара који би пацијенту који би му донео своје одсечено уво и уз болне крике молио за помоћ рекао ”Али медицина не признаје да уво може бити одсечено”.

Али дешава се управо тако политиколози реагују онако, како на срећу лекар никада не би реаговао. Јер из разлога политичке коректности и погрешних претпоставки не желе да виде оно што се дешава. Тако је настала огромна празнина у политичкој и друштвеној науци која је омогућила да се политикологија религије оформи по први пут у свету у Србији на ФПН у Београду и да та чињеница буде међународно верификована³¹⁾

Наши научници, као ни светски, нису проучавали утицај религије на политику, зато је тај фактор изостао у анализирању утицаја Турске на Балкану. Јер шта може да повезује садашње Турке из Турске са муслиманима из Тузле или Тутина, који говоре српски као матерњи језик? Шта може да повеже Турке из Цариграда и Албанце из Тетова и Призрена када Албанци говоре албански као свој родни језик? Не постоји ниједна друга веза осим ислама. Јер су Турци муслимани исто као што су сви Албанци из Тетова и скоро сви из Призрена.

А ислам тражи политички поредак, нема ислама без државе. И то јединствене државе у којој се морају наћи сви муслимани. Дакле и они з Цариграда и Смирне и они из Гостивара, Пећи и Сјенице. Ислам је ту јасан. То је прегнантно изразила исламска теологија и политичка пракса. Као карактеристичан став за теолошки дискурс наводимо текст из једног од најзначајнијих теолошких публикација Исламске заједнице (ИЗ)БИХ ”Таквима”. Тамо стоји: ”Ислам тежи да уништи све државе и владе било гдје на лицу земље које су супротстављене идеологији и програму ислама... Сврха ислама је да успостави државу на темељу своје идеологије и програма, без обзира која нација постаје носилац ислама или пак која нација је поткопана у у процесу оснивања идеолошке исламске државе. Ислам тражи Земљу - не само њен дио, него цијелу планету...”³²⁾. За став политике и политичке праксе узећемо као доказ цитат из публикације Алије Изетбеговића који је творац водеће

30) *Le Figaro*, 21. 7. 2014. стр. 2. Париз

31) Steven Kettell, исто погледати и стр. 17 и 18; Погледати и <http://omokuwa.com/2013/11/anambas-night-of-desecration-by-mobolaji-sanusi> (Доступно 3.8.2014); http://www.academia.edu/6554654/Philosophy_Religion_and_Politics_Contributions_and_Perspectives_of_Politology_of_Religion (Доступно 3.8.2014); <http://www.chester.ac.uk/sites/files/chester/Philosophy,%20Religion%20and%20Public%20Policy%20-%20final%20programme.pdf> (Доступно 3.8.2014);

32)) *Таквим*, 1992, стр.68. Предсједништво Удружења илмије. Сарајево 1992.

странке босанских муслимана СДА. Он вели "У једној од теза за исламски поредак данашњице навели смо да је природна функција исламског поретка тежња за окупљањем свих муслимана и исламских заједница у свијету. У данашњим приликама ова тежња значи борбу за стварањем велике исламске федерације од Марока до Индонезије, од тропске Африке до Централне Азије"³³⁾

Наши научници нису томе посвећивали пажњу. За њих су Турци етнички народ, још уз то, данас, због Ататурка секуларни. Тако да онда ислам на њих скоро не утиче. Није баш да се ислам не спомиње, али али је увек другоразредни чинилац Истовремено и о Албанцима се говори, да су због тежње да се етнички хомогенизују, потиснули веру у име јединства на основу језика. Босански муслимани су формирали такође секуларну нацију која се базира на предисламским коренима који чак нису ни словенски. И за то нуде све више нетачних доказа. Истовремено тврде и да говоре и посебан етнички језик - босански. И то им је признала и српска држава уводећи тај језик у школе. Према томе ту за ислам места има мало, са тачке гледишта науке и политике. Зато га наука није ни проучавала. И када је третирао исламско питање кроз разне научне приступе онда је он био у другом плану. Зато се могла формирати идеја Вука Караџића о Србима сва три закона. Караџић је мислио на три вере, којима је јединство засновано на истом језику било важнији чинилац од религије и да ће се верске разлике превазићи. Показало се то као трагична заблуда.

Али оно што нису хтели, или нису смели или нису могли да виде научници, пре свега историчари, лингвисти, а касније политиколози и социолози видеда је књижевност Најкарактеристичнији пример је Иво Андрић. Брижљив проучавалац Андрићевих књига може да у њима нађе податке значајније од проучавања повести. У својој чувеној књизи "На Дрини ћуприји" Андрић слика како муслимани из Вишеграда гледају своју веру, „Ни у сновима се не помичу границе тако брзо и тако лако... Све што је дремало у људима... сад је одједном оживело... На капији седе дању потиштени варошки муслимани, старији људи, по десетак њих око једног младића који им чита новине, тумачи стране изразе и необична имена и објашњава географију... Ко ме би допао Ушћуп? - пита један старац, привидно равнодушно, младића који чита Србији.

- Ух!...

Нису то гласна ни жаловита отхукивања, као код жена и слабића, него мукли дубоки уздаси, који се губе заједно са дувански димом... Многи од тих старца је прешао седамдесету. У њихо-

33)) Алија Изетбеговић, *Исламска декларација*, Сарајево, 1991. стр. 46.

вом детињству турска власт се пружала од Лике и Кордуна па до Стамбола, а од Стамбола све до неодређених пустињских граница далеког и непроходног Арабистана (А Турска власт то је велика, недељива и неуништива заједница Мухамедове вере, сав онај део земног шара где езан учи). Они то добро памте, али памте и то како се после, у току њиховог живота, турска власт повлачила из Србије, па из Босне у Санџак. И сада, ево су доживели да је та власт као нека фантастична морска осека одједном отпласнула и повукла се негде у недоглед, а они су остали овде, као водно биље на копну, преварени и угрожени, препуштени сами себи и својој злој судбини. Све је божје давање и све је то, несумњиво, обухваћено одредбама божјег промисла, али је тешко човеку да схвати све ово, дах му стаје и свест се мути, а једнако осећа и како границе које би требало да су трајно и чврсте постају течне и променљиве, померају се, удаљују, и губе као ћудљиви пролетњи потоци³⁴).

Десило се с тога да наша деца нису учили праву историју. Њима се предаје да су нас од 1344 од битке код Стефанијане стално нападали Турци и да је то тако трајало до завршетка Првог балканског рата. Деца су то схватала као етнички односно национални сукоб Срба и Турака. Зато им није јасно да, и кад су одлично научили Мишарску битку из 1806., да Турци који су из Босне нападали рају која је само желела слободу, на коју ваљда има право као у сваки други народ, нису никакви Турци. . Значи професори историје их нису научили да они који су нападали њихове прадедове нису Турци, већ прадедови данашњих муслимана: Диздаревићи, Поздерци, Изетбеговићи, Бехмени, Церићи. Казазовићи итд. Па чак и Марковићи, Рајковићи, Драшковићи и Поповићи али са именима Мујо. Хасан, Ибрахим итд.

Посебно је важно да су таквим погрешкама доприносили наши највећи интелектуалци, какав је нпр. Јован Цвијић. Он се, не желећи да схвати праву природу религије, што је свакако могао захваљујући својој великој памет, чудио што се муслимани исељавају из Босне после 1878., сматрајући то грешком. Цвијић вели да се муслимани исељавају са заблудама "са заблудама да су Турци, са једном од највећих заблуда што их је икада један народ имао"³⁵). Не желећи да схвати да су они стварно били Турци. Јер бити Турчин, ни за њих ни за султана под чије су скуте журили, није подразумевало етничку него верску припадност. Те су они у томе смислу били несумњиво Турци исто онолико колико султан сам.

34) Овде цитирано према Миролуб Јевтић, *Исламска визија света код Иве Андрића*, , Центар за проучавање религије и верску толеранцију, стр. 28., Београд, 2013.

35) Јован Цвијић, О исељавању босанских мухамеданаца, *Књижевни гласник*, 16.6.1991. овде цитирано према *Епоха*, Београд 29. 10. 1991. стр. 20.

Када из ове позиције размишљамо о томе можемо се питати, да ли би Југославија уопште била створена да су Вук Караџић, Јован Цвијић, Јован Скерлић и многи други знали колики је утицај религије на свест и самим тим и на политику. Те да језичко јединство неће бити узрок уједињавања већ узрок раздора. Можда тада Југославије не би ни било. И ко зна каква би судбина пратила ове просторе и народе. Сигурно се може рећи да барем не би смо имали братоубилачке ратове да смо живели у посебним државама. Ратове би смо можда имали. Али би они били сасвим друкчији и са друкчијим и повољнијим последицама. Јер само унутрашњи ратови дају основ за овакве злочине какви су се дешавали на просторима бивше Југославије.

Због свега тога за сам крај текста ваља закључити следеће. Више је него јасно да политика Турске према просторима Србије, Македоније, Црне Горе и БИХ није нешто што се овим државама свиђа. Али је исто тако тачно да Турска не би могла да буде овако важан чинилац међубалканских односа да нису муслимани Балкана ти, који стално траже све већу улогу Турске. Чак би се могло рећи да је потстрек много већи од стране балканских муслимана да се Турска меша, него што је то иницијатива Турске која је неспорна.

Дакле када не би било балканских муслимана, односно када не би било њихових позива ни Турска не би могла да се меша на овакав начин. А као круну свега ваља истаћи да је основни разлог за такву политику Турске ислам. И да се без ислама Турска не би тако понашала. Уосталом она оваква каква је, да није ислама не би ни постојала, као што не би постојали овакви Албанци какви су данас, нити овакви босански, србијански нити црногорски муслимани .

Тако се види да је политикологија религије суштински најважнија наука за разумевање улоге Турске на овим просторима³⁶⁾

ЛИТЕРАТУРА

Алија Изетбеговић, *Исламска декларација*, Сарајево, 1991.

Bizir Bawad D, *Introduction a l'etude des mouvemnets islamsistes sounnites au Liban*, теза на Ecole pratique des hautes etudes en sciences sociales, Париз, 1984.

Владимир Ђоровић, *Хисторија Босне, Глас Српски*, Бања Лука и Арс либри, Београд 1999.

Глас Јавности, 8. 7. 2001. Београд

---

36) Miroljub Jevtic, Political science and Religion, Политикологија религије, бр. 1/2007. Година 1, Београд

- Далеко је цамахирија – интервју са др Дарком Танасковићем, *НИН*, 25.10.1991.
- Дарко Танасковић, *Неоосманизам: доктрина и спољнополитичка пракса*, Службени гласник Београд и Службени гласник Републике Српске, Бања Лука 2010.
- Дарко Танасковић, *Наша тема ислам и Косово - Радикали против Југославије*, *НИН*, 8. 4. 1990.
- Епоха*, Београд 29.10.1991.
- Зоран Милошевић, *Турска и неоосманизам*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2010.
- Constitution of the Republic of Turkey, http://global.tbmm.gov.tr/docs/constitution_en.pdf
- Kemal N. Karpat, *Studies on Ottoman social and political history: selected articles and essays* Лејден, Бостон, Брил 2002.
- Le Figaro*, 21.7.2014. Париз
- Милорад Вучелић, Пијанство на капији Кавказа *Печат*, 29. 10. 2010.
- Мирољуб Јевтић, *Исламска визија света код Иве Андрића*, Центар за проучавање религије и верску толеранцију, Београд, 2013.
- Miroљub Jevtic, *Political science and Religion*, *Политикологија религије*, бр. 1/2007. Година 1. Београд
- Момчило Суботић, *Турска и неоосманизам* : Зоран Милошевић, *Турска и османизам*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево, 2010. , *Политичка ревија*, бр. 2/2011.
- Н. А Иванов, *Османское завоевание арабских стран*, Москва 1984.
- Слободан Наградић, *Симплификовано о савременој Турској*. Зоран Милошевић, *Турска и неоосманизам*, Завод за уџбенике и наставна средства, Источно Сарајево 2010, стр. 176
- Гласник удружења архивских радника Републике Српске, Бања Лука*, 2013 *Став*, Нови Сад, 21.2.1992.
- Steven Kettell, *Has political science ignored religion?*, *PS: Political Science & Politics* 1/2012.
- Таквим*, 1992. *Председништво* Удружења иллмије. Сарајево 1992.
- Tekin Alp, *The Turkish and Pan/Turkish ideal*, Liberty press, недатирано
- Филип Хити, *Историја Арана*, Веселин Маслеша, Сарајево. 1983.
- <http://www.vbs.rs/scripts/cobiss?id=0856179188395404>
- http://www.mvp.gov.ba/vanjska_politika_bih/bilateralni_odnosi/datumi_priznanja_i_uspostave_diplomatskih_odnosa/?id=6
- <https://www.parlament.ba/istorija/Default.aspx?id=27926&langTag=bs-BA&pril=b>
- <http://www.aljazeera.com/news/middleeast/2014/06/isil-declares-new-islamic-caliphate201462917326669749.html>
- <http://www.mirror.co.uk/news/world-news/isis-declaration-islamic-caliphate-means-3790570>
- <http://www.president-ksgov.net/?page=3,6,2717>

Мирољуб Јевтић Утицај ислама на политику Турске на просторима ...

<http://www.foxnews.com/world/2013/12/25/egypt-declares-muslim-brotherhood-terrorist-group>

<http://www.todayszaman.com/news-320830-my-president-is-morsi-says-turkish-pm-erdogan.html>

<http://www.kurir-info.rs/osmanlija-erdogan-rekao-da-je-kosovo-njegova-druga-zemlja-clanak-1050847>

<http://www.trt.net.tr/bosanski/news/detail/bosna-i-hercegovina/101/lagumdzija-turska-je-i-nas-dom/24298>

<http://037ks.com/2014/04/direktor-lige-o-incidentu-u-krusevcu-sigurno-necemo-tolerisati-nasilje>

<http://omojuwa.com/2013/11/anambras-night-of-desecration-by-mobolaji-sanusi>

http://www.academia.edu/6554654/Philosophy_Religion_and_Politics_Contributions_and_Perspectives_of_Politology_of_Religion

<http://www.chester.ac.uk/sites/files/chester/Philosophy,%20Religion%20and%20Public%20Policy%20-%20final%20programme.pdf>

Miroljub Jevtic

THE INFLUENCE OF TURKEY ON THE POLITICS ON THE FORMER YUGOSLAVIA TERRITORY

Resume

From 2010. very interesting discussion was developed dedicated to influence of the Turkey on the Balkans politics.

For example Turkey's influence in the politics of countries of former Yugoslavia is a permanent fact from the moment of breakup of this state. Into analysis of Turkish politics, which are not small, the prevailing view is that the Turkish policy is secular and its roots are national and nationalist interests of Turkey. Having in mind that the Turkey is negatively presented in our historical books It would be logic that its politics encounter equal resistance in Belgrade, Sarajevo and Pristina. Because these countries are still learning that Turkey in the past, against their will, occupied their states. But it is not so. Neither Muslims from Bosnia or Muslim Albanians from Prizren do not see Turkey as occupier. Instead they experience it as a friend and brother, and invited it to come back again into Sarajevo and Pristina. Motive for this is just Islam

This policy has caused great impact on the relations into Balkans and in Europe. Because Europe is very interested for the politics of this part of the continent. Because the three EU member states are: Cyprus, Greece and Bulgaria. So Turkey's policy which aims to influence on those countries which were once constituent parts of the Ottoman Empire is now flooded over borders of the EU. This Turkey's policy, which

many people call Neo-Ottomanism is seen by Cyprus, Greece, Bulgaria, Serbia, Macedonia and Montenegro as an attempt to restore the Ottoman Empire. And that means jeopardize the borders of the EU and the occupation of part of its territory. But also the countries of former Yugoslavia and Albania.

The main supporters of the Turkey in these countries but also in BiH, Montenegro, Macedonia and Serbia are Muslims citizens of these countries. Muslims who do not belong to the Turkish nation because they are separate nations Slavs and Albanians. So the answer to the question which connects them with a formal secular Turkey is Islam. What we have said above. Due to the fact that they accepted Islam during Ottoman Empire those residents of mentioned countries feel very close to the Turks, who are ethnically different from them completely. This is because Islam does not recognize the term nation, but all Muslims are treated as brothers and one nation (umma/arabic notion) who have to live in the territory of the same State which is managed according to Islamic law. Clergy of the Islamic communities in the mentioned territories openly preach this. Because it's their job and that is the basis of Islamic theology. And Islam does not separate the state from religion. So Islamic clergy preach unity of all Muslims. Therefore, they search power that will be able to achieve this goal. Modern Turkey shows interest to be this power in the Balkans. It meets the support of a large number of muslim-citizens of Serbia, Macedonia, Albania, Montenegro and Bosnia and Hercegovine. This is especially seen during football matches where Muslim supporters wave Turkish flags.

What we must know is that the goal of those Muslim is not restoration of Ottoman Empire but the unification of all Muslims of the world. A Neo-Ottoman empire is only a step towards the final goal.

Key words: Turkey, Influence, Politics, Former Yugoslavia, Neottomanism, Politology of religion

---

* Овај рад је примљен 18. септембра 2014. године а прихваћен за штампу на састанку Редакције 27. новембра 2014. године.